

HEINRICH VON KLEIST

MICHAEL
KOHLHAAS

ESKİ BİR VAKAYİNAMEDEN

Çeviri: BİLGE UĞURLAR - TÜRKİS NOYAN

HEINRICH VON KLEIST

MICHAEL
KOHLHAAS

Michael Kohlhaas, Heinrich von Kleist

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

5. basım: Mart 2017, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-0832-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750708329

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

HEINRICH VON KLEIST
MICHAEL
KOHLHAAS

UZUN ÖYKÜ

Almanca aslından çevirenler
Bilge Uğurlar / Türkis Noyan

Heinrich von Kleist'in Can Yayınları'ndaki diğerk kitabı:

Locarno Dilencisi, 1993

HEINRICH VON KLEIST, 1777'de Frankfurt an der Oder'de doğdu. İdealizme yöneldi, Kant'tan ve Rousseau'dan etkilendi. XIX. yüzyılın ilk büyük tiyatro yazarı sayılan Kleist, anlama yetisi, gerçeğin araştırılması, dış dünyanın saydam olmayışı konularındaki kaygılarını tiyatrodan dile getirdi. 1803'te İsviçre'ye yaptığı bir gezi sırasında *Schroffenstein Ailesi* adlı dramını yazdı. Napoléon istilası sırasında, 1806'da Fransız yetkililerce casus olduğu gerekçesiyle tutuklandı. Serbest bırakıldıktan sonra "romantik" çevrelere girip çıkmaya başladı. *Kırık Testi* adlı yapıtını bu dönemde tamamladı, öykülerini de yine bu dönemde yazdı. Plautus ve Molière'e öykündüğü *Amphitryon* adlı komedisini 1807'de, *Penthesilea* ve *Das Kästchen von Heilbronn* (Heilbronn'lu Kötchen) adlı trajedilerini ise 1808'de kaleme aldı. Ülkesinin içinde bulunduğu zor durum, onu ilk yurtseverlik dramı olan *Herman Muharebesi*'ni yazmaya itti. Bunu aynı türde başka bir yapıt olan *Prens von Hamburg* izledi. Gerçekçi bir sanatın habercisi, çağının çok ilerisinde yapıtların yazarı olan Heinrich von Kleist, parasız pulsuz, hasta ve yılgınlık içinde 1811'de Berlin yakınlarındaki Wannsee'de intihar etti.

BİLGE UĞURLAR, 1964'te İstanbul'da doğdu. 1982'de İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1989'da Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Rudolf Borchardt'ın *Gece Yatağı*, Peter Handke'nin *Don Juan*, Friedrich Schiller'in *Hayaletgören*, Franz Grillparzer'in *Fakir Çalgıcı*, Sendomir Manastırı adlı yapıtlarını Türkis Noyan'la birlikte çevirdi.

TÜRKİS NOYAN, 1929'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı'nı bitirdi. Stephan Gerlach'ın *Gerlach Seyahatnamesi*, Tobias Heinzelmann'ın *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu: 1908-1914* ve *Osmanlı'da Bir Köle: Brettenli Michael Haberer'in Anıları: 1585-1588*, çevirdiği yapıtlardan bazılarıdır.

On altıncı yüzyılın ortalarında Havel Nehri kıyılarında Michael Kohlhaas adında bir at taciri yaşıyordu. Bir taşra öğretmeninin oğlu olan Michael Kohlhaas, devrinin en dürüst ve haksever, aynı zamanda da en dehşetengiz insanlarından biriydi. Bu olağandışı adam, otuz yaşına kadar örnek bir vatandaş sayılabilirdi. Hâlâ onun adıyla anılan bir köyde, kendine ait çiftliğinde huzur içinde zanaatıyla geçiniyor, karısının ona armağan ettiği çocuklarını, Tanrı korkusuyla, çalışkanlık ve sadakat aşılıyarak yetiştiriyordu; komşularının arasında yardımseverliğinden ya da hakkaniyetinden nasiplenmemiş bir kişi bile yoktu; kısacası, bir erdemi aşırıya vardırmasaydı, dünya onun hatırasını saygıyla anacaktı. Fakat adalet duygusu, onu haydut ve katil yaptı.

Michael Kohlhaas, günlerden bir gün, hepsi besili, pırıl pırıl parlayan genç atlardan oluşan sürüsü ile memleket dışına doğru yola koyulmuştu. Pazarlarda elde edeceğini umduğu kazançla neler yapabileceğini hesaplıyordu: Kâh iyi tüccarlar gibi yeni kazançlar peşine düşmeyi, kâh günün keyfini çıkarmayı düşünürken, Elbe Nehri kıyısına vardı ve Saksonya topraklarında, görkemli bir şövalye şatosunun yakınında, daha önce bu yol üzerinde hiç rastlamadığı ağaç kütüğünden bir sınır bariyeriyle kar-

şılaştı. O anda şiddetli bir yağmur da bastırıldığından, atlarını hemen durdurup sınır bekçisini çağırdı. Az sonra asık bir suratla pencereden bakan bekçiden yolu açmasını istedi. Epey zaman sonra evinden çıkan bekçiye, “Hayrola?” diye sordu. “Hükümdarın verdiği bir imtiyaz,” diye cevapladı diğeri ve ekledi: “Junker¹ Wenzel von Tronka’ya bahşedilmiş bir imtiyaz.” “Yaa,” dedi Kohlhaas, “demek asilzadenin adı Wenzel?” Ve ışıllı parlayan mazgallarıyla bütün araziye kuşbakışı gören şatoya baktı. “Buranın eski efendisi öldü mü?” “Felç geçirdi ve öldü,” diye cevap verdi sınır bekçisi, bir yandan da bariyeri yukarıya doğru kaldırıyordu. “Hmm! Yazık!” diye karşılık verdi Kohlhaas. “İnsanların birbirleriyle dostluk etmesinden hoşlanan, elinden geldiğince ticarete destek olan, saygıdeğer yaşlı bir beyefendiydi. Evvelce, biraz ileride köye doğru giden yolda kısırağımın bacağı kırıldığı için yola taş döşetmişti. Neyse, borcum ne kadar?” diye sordu ve sınır bekçisinin istediği parayı rüzgârda dalgalanan paltosunun altından güçlkle çıkardı. “Evet, dostum,” diye konuşmasına devam ederken, diğeri, “Hadi çabuk! Hadi çabuk!” diye mırıldanarak havanın kötülüğüne lanet ediyordu. “Bu kalas, ormanda ağaç olarak kalsaydı, çok daha iyi olurdu, hem benim hem de sizin için,” diyerek parayı verdi ve yoluna devam etmek istedi. Fakat daha bariyerin hizasına kadar bile gelemeden, arkasındaki kuleden başka bir ses, “Oduğun yerde kal, At Taciri!” diye çınladı ve kâhyanın pencereyi şiddetle kapatıp kendisine doğru koştuğunu gördü. “Peki, şimdi ne var?” diye kendi kendine sordu Kohlhaas ve atları durdurdu. Kâhya hayli şişman vücudunun üzerine geçirdiği yeleşin düğmelerini ilikleyerek yanına geldi ve yağmurun şiddetine karşı yanlamasına

1. (Alm.) Toprak sahibi genç Alman soylusu; asilzade. (Ç.N.)

durarak geçiş belgesini göstermesini istedi. Kohlhaas, “Geçiş belgesi mi?” diye sordu ve biraz şaşırarak yanında böyle bir belge bulunmadığını, ancak efendilerinin istediği bu belgenin nasıl bir şey olduğu kendisine tarif edilirse, belki bir şekilde sağlayabileceğini söyledi. Kâhya, onu yan gözle süzerek hükümdarlık tarafından onaylı izin belgesi bulunmayan hiçbir at tacirinin atlarıyla sınırdan geçemeyeceğini bildirdi. At Taciri, hayatı boyunca tam on yedi defa elinde böyle bir belge olmadan bu sınırdan geçtiğini ve kendi zanaatına ilişkin bütün hükümdarlık yönetmeliklerini çok iyi bildiğini ileri sürdü; bunun herhalde bir yanlışlık olduğunu söyledi ve yolunun uzun olmasından ötürü burada daha fazla gereksiz yere alıkonulmamasını rica etti. Ancak kâhya, onun on sekizinci defa buradan geçmesine göz yumulmayacağını, bununla ilgili yakın zamanda yeni bir kararnamenin yayımlandığını ve şimdi ya parasını verip buradan geçiş belgesi almasını ya da geldiği yere geri dönmesi gerektiğini söyledi. Bu kanundışı baskılardan fena halde canı sıkılan At Taciri, kısa bir süre düşündükten sonra atından indi; onu bir uşağa teslim etti ve bu konuda Junker von Tronka ile bizzat kendisinin grregeğini söyledi. şatoya doğru ilerledi; kâhya da tamahkâr paragzler ve bunlardan parasızdırmanın faydaları hakkında birtakım laflar ederek arkasından geliyordu; ikisi de birbirlerini baştan aşağı süzerek salona girdiler. O sırada Asilzade birkaç neşeli arkadaşıyla birlikte iki sofrasında eğleniyor, kaba bir esprinin neden olduğu sonu gelmeyen kahkahaları ortalığı ınlatıyordu. Kohlhaas şikâyetini bildirmek için Asilzade’ye doğru yaklaştı. Asilzade ne istediğini sordu; şövalyeler tanımadıkları bu adama bakarken gitgide seslerini kestiler; diğeri atlarla ilgili talebini anlatmaya başlar başlamaz, güruh halinde, “Atlar mı? Nerede?” diye bağrışarak atları görmek için pencereye doğru koştular. Tüyleri pırıl pırıl

parlayan at sürüsünü görünce, Asilzade'nin teklifi üzerine uçarcasına avluya indiler; yağmur dinmişti; şatonun kâhyası, vekilharç ve uşaklar atların etrafında toplanmış, hepsi birden hayvanları inceliyorlardı. Biri alnı akıtmalı doru atı övüyor, öbürü kestane donlu olanı beğeniyor, bir üçüncüsü sarı-siyah benekli alacayı okşuyordu; hepsi de atların tıpkı geyik gibi oldukları ve Saksonya'da bunlardan daha iyisinin yetiştirilemeyeceği fikrindeydi. Kohlhaas keyiflenerek atların onları sürecektir şövalyelerden daha iyi olmadıklarını söylüyor ve onları satın almaları teklifinde bulunuyordu. Güçlü kuvvetli doru aygırı pek beğenen Asilzade, hayvanın fiyatını sordu; vekilharç da işe koşulan atların yetersiz olduklarını ileri sürerek bir çift kara yağız at alınmasını önerdi; ancak At Taciri fiyatı söyleyince, şövalyeler pahalı buldular. Asilzade, Kohlhaas atlara bu kadar yüksek bir değer biçiyorsa, Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ne gidip Kral Arthur'u bulması gerekeceğini söyledi. Kohlhaas, kâhya ile vekilharcın birbirlerine kaş göz işaretleri yaparak atlara bakıp aralarında fısıldaştıklarını görünce, garip bir önseziyle, atları onlara satıp kurtulmanın fena olmayacağı sonucuna vardı. Asilzade'ye dönüp, "Efendim, bu atları altı ay önce yirmi beş altın guldene almıştım; verin otuz guldene, hepsi sizin olsun!" dedi. Asilzade'nin yanında duran iki şövalye, lafı dolandırmadan atların bu değerinde olabileceğini belirttiler; oysa Asilzade doru at için neyse de, kara yağızlar için para vermeye niyetinin olmadığını söyledi ve gitmeye hazırlandı. Bunun üzerine Kohlhaas, belki bir dahaki sefere, atlarıyla birlikte buradan tekrar geçtiğinde kendisiyle bir alışveriş yapabileceğini bildirdi; saygılarını sunarak veda etti ve yoluna devam etmek üzere atının yularını eline aldı. Tam o sırada şatonun kâhyası, kalabalığı yararak öne çıktı ve geçiş belgesi olmadan seyahat etmesine izin verilmeyeceğini söyledi. Kohlhaas Asilzade'ye dönüp tüm

kazancını tüketecek olan böyle bir uygulamanın gerçekten var olup olmadığını sordu. Asilzade oradan uzaklaşırken, sıkıntılı bir yüz ifadesiyle, “Evet, Kohlhaas, geçiş belgesi almak zorundasın. Kâhya ile konuş, ondan sonra yoluna devam edersin,” diye karşılık verdi. Kohlhaas, atların başka bir memlekete götürülmesiyle ilgili yönetmeliklerin dışına çıkmak niyetinde olmadığını tekrar etti; geçiş belgesini Dresden’den geçerken Özel Evrak Kalemi’nden alacağına söz verdi ve böyle bir talepten haberi olmadığı için, sadece bu seferlik geçişine izin verilmesini rica etti. “O halde,” diye Asilzade konuşmaya başladığında, hava da tekrar bozmuş, fırtına çıkmıştı; rüzgâr Asilzade’nin sıksa kol ve bacaklarının arasından kuvvetlice esiyordu; “bırakın şu garibanı da gitsin,” dedikten sonra, şövalyelere, “Hadi gelin!” diye seslendi ve arkasını dönüp şatoya doğru yürüdü. Kâhya, Asilzade’ye dönerek, Kohlhaas’ın geçiş belgesini alacağından emin olmak için, en azından bir rehin bırakmasını önerdi. Bunun üzerine Asilzade şatonun giriş kapısında tekrar durdu. Kohlhaas, kara yağız atları yüzünden rehin olarak ne kadar para ya da eşya bırakması gerektiğini sordu. Vekilharç, lafı ağzında gevelerek bizzat kara yağızları bırakabileceğini söyledi. “Kuşkusuz,” dedi şatonun kâhyası, “bu, amaca en uygun durum olur; geçiş belgesini alır almaz, istediği zaman hayvanlarını gelip alabilir.” Böylesine utanmazca bir talep karşısında şaşkına dönen Kohlhaas, ceketinin eteklerini soğuktan titreyerek vücuduna saran Asilzade’ye, zaten bu atları satmak niyetiyle götürdüğünü söyledi. Buna rağmen, tam o anda şiddetli bir rüzgâr darbesiyle iri bir yağmur ve dolu kütlesi şatonun kapısına çarptığından, bu konuya bir son vermek için, Asilzade, “Eğer atları bırakmak istemiyorsa, o zaman atın şu adamı tekrar bariyerin ötesine!” diye bağırdı ve gitti. Bu zorbalık karşısında geri adım atması gerektiğini apaçık gören At Taciri,

yapacak başka bir şey kalmadığından, kendisinden isteneni kabul etmeye razı oldu; kara yağızların eyerlerini çözdü ve onları kâhyanın gösterdiği ahıra götürdü. Uşaklarından birini de atların yanında bıraktı; ona para vererek dönüşüne kadar hayvanlara göz kulak olmasını tembih etti ve geriye kalan atları yanına alarak at yetiştirmenin daha yeni yeni geliştiği Saksonya’da böyle bir kanunun çıkmış olmasına akli tam yatmamış bir halde, Leipzig’deki panayıra doğru yola koyuldu.

Dresden’in dış mahallelerinden birinde birkaç ahır bulunan evi sayesinde, Saksonya’daki daha küçük pazar yerlerine de hayvan götürerek ticaret yapabilen Kohlhaas, şehre varır varmaz hemen Özel Evrak Kalemi’ne gitti. Aralarında daha önceden tanıdıklarının da bulunduğu müşavirlerden, geçiş belgesi konusunun ilk başta kendisinin de aynen düşündüğü gibi masaldan ibaret olduğunu öğrendi. Durumdan rahatsız olan müşavirler, Kohlhaas’a, başvurusu üzerine, böyle bir belgenin gereksiz olduğuna dair yazılı bir belge verdiler. Kohlhaas, sıska Asilzade’nin neyi amaçladığını hâlâ tam anlamadıysa da, bu maskaralığa gülmeden edemedi. Yanında getirdiği at sürüsünü birkaç hafta içinde iyi bir kârla sattı ve dünyanın genel sıkıntılarının dışında herhangi başka bir acı his duymaksızın, Tronka Prensi’nin şatosuna, Tronkenburg’a döndü. Elindeki belgeyi gösterdiği kâhya, At Taciri’nin, “Atları artık geriye alabilir miyim?” sorusuna, lafi fazla uzatmadan, aşağıya inip alabileceği cevabını verdi. Ancak Kohlhaas avludan geçtiği sırada hiç hoşuna gitmeyen bir haber aldı. Denildiğine göre, Tronkenburg’da bıraktığı uşağı, o gittikten birkaç gün sonra, uygunsuz davranışları yüzünden dayak yemiş ve oradan kovulmuştu. Kendisine bu haberi veren delikanlıya, uşağın ne yaptığını ve bu olaydan sonra atlara kimin baktığını sordu; delikanlı hiçbir şey bilmediğini söyledi ve içi kuşkuyla dolan

At Taciri'ne hayvanların durduğu ahırın kapısını açtı. Kohlhaas, besili, pırıl pırıl tüylü iki kara yağız atının yerine perişan halde bir çift sıksa beygir bulunca, hayretler içinde kaldı; atların kemikleri, üstüne eşya asılabilecek kancaya dönmüş, tüyleri ve yeşelleri, ne tımar ne de bakım gördüğünden, düğüm düğüm olmuştu; hayvanlar âleminde tam bir perişanlık tablosu! Kohlhaas, hareket etmeye mecali kalmamış atların ona doğru dönüp kişnemeleri üzerine, iyice hiddetlendi ve hayvanların başına ne geldiğini sordu. Yanında duran delikanlı, başlarına bir kaza gelmediğini, ayrıca onlar için ayrılan yemi yediklerini, ancak tam o sıralar hasat zamanı olduğu için, çekim hayvanının azlığı yüzünden biraz tarlada kullanıldıklarını söyledi. Kohlhaas, bu alçakça ve düzenbazca zorbalığa küfrettiyse de, acizlik duygusu içinde kinini bastırarak başka çaresi olmadığından, atlarını alıp bu haydut yuvasını terk etmeye hazırlanırken, konuşmaları uzaktan duyan şatonun kâhyası yanlarına geldi ve “Ne var, ne oluyor burada?” diye sordu. “Ne mi var?” diye Kohlhaas cevap verdi. “Kim Junker von Tronka ve adamlarına benim rehin olarak bıraktığım kara yağızlarımı tarlada çalıştırma iznini verdi? Bu yapılanlar insanca mı?” diye ekledi ve bitap beygirleri elindeki değneği dokundurarak hareket ettirmeyi denedi; kâhyaya kımıldamadıklarını gösterdi. Şatonun kâhyası, onu bir müddet mağrur bakışlarla süzdükten sonra konuşmaya başladı: “Şu küstaha bakın! Saygısız herifin beygirleri hâlâ hayatta diye Tanrı'ya şükretmesi gerekmez mi?” Ardından, “Uşak kaçıp gittikten sonra atları kim besleyecekti ki?” diye soran kâhya, atların kendilerine verilen yemin karşılığında tarlada çalıştırılmalarının haksızlık olmadığını söyledi ve konuşmasını bitirirken, burada gürültü çıksın istemediğini, aksi takdirde köpekleri çağırarak şato arazisinde huzuru sağlamayı bileceğini ekledi. At Taciri'nin kalbi yeleşinden fir-

layacakmış gibi çarpıyordu. İçinden şu aşağılık yağ tulumunu çamur ve pisliğin içine atıp ayağıyla da bakır rengi suratına basmak geliyordu. Gene de altın terazisi ayarındaki adalet duygusu hâlâ tereddütteydi; vicdanının kürsüsü önünde henüz hasmına bir suç yükleyip yüklemek konusunda emin değildi; onur kırıcı sözleri yutup atlara doğru yaklaştı; olan biteni sakın bir şekilde zihninde yeniden canlandırırken, bir yandan da onların yelelerini düzeltiyordu. Alçak sesle, uşağın hangi hatasından dolayı şatonun uzaklaştırıldığını sordu. Şatonun kâhyası cevap verdi: “Edepsiz, avluda dik kafalılık taslamaya başladı da ondan! Atların başka bir ahıra taşınması gerekiyordu, buna karşı koydu ve Tronkenburg’a gelen iki genç asilzadenin atlarının, kendi beygirleri yüzünden geceyi dışarıda, sokakta geçirmelerini istedi!” Kohlhaas, o anda uşağı orada olsa ve onun ifadesiyle şu koca göbekli kâhyanın ifadesini karşılaştırabilseydi, atların ederini feda etmeye hazırdı. Hâlâ olduğu yerde duruyor, atların birbirine dolaşmış perçemlerini eliyle tarıyor ve bu durumda ne yapması gerektiğini derin derin düşünüyordu. Tam o sırada olayların akışı birdenbire değişti; tavşan avından dönen Junker Wenzel von Tronka, bir grup şövalye, uşak ve köpekle birlikte, hızla şatonun önündeki meydana girdi. Kâhya, Asilzade’nin orada ne olup bittiği sorusuna öne atılıp cevap verirken, bir yandan köpekler yabancı gördüklerine ulur gibi havlıyor, diğer yandan şövalyeler köpekleri susturmak için uğraşıyorlardı. O arada kâhya da olayı çarpıtarak Asilzade’ye At Taciri’nin kara yağızları biraz kullanıldı diye kafa tuttuğunu anlattı. Alaycı kahkahalarla, Kohlhaas’ın bu hayvanların kendininkiler olduğunu kabul etmeye yanaşmadığını söyledi. Kohlhaas haykırarak, “Bunlar benim atlarım değil, saygıdeğer efendim! Bunlar otuz altın gulden değerindeki atlar değil! Ben besili ve sağlıklı atlarımı geriye istiyorum!” dedi. O sırada

yüzü hafifçe sararan Asilzade, atından indi ve “Eğer gö... her...¹ atları geri almak istemiyorsa, burada bırakabilir,” dedi. Ardından “Günther, buraya gel!” diye seslendi. “Hans! Gelin hepiniz!” Bir yandan da eliyle pantolonundaki tozları silkeliyordu; sövalyelerle beraber şatonun giriş kapısının altına kadar geldiğinde, “Şarap da getirin!” diye bir daha seslendi, sonra içeri girdi. Kohlhaas, atları bu halde Kohlhaasenbrück’teki ahırına götürmektense, derilerini yüzdürüp leşlerini çukura atırmayı yeğleyeceğini söyledi. Artık beygirleri için kederlenmeye bir son verip onları buldukları yerde bırakarak doru atına atladı ve hakkını almayı bileceğini vurgulayarak oradan uzaklaştı.

Alelacele Dresden’e doğru yola koyulduğu sırada, aklına uşağı ve şatodakilerin onun hakkındaki şikâyetleri takılı olduğundan, atını gayet yavaş adımlarla sürüyordu ve daha ancak bin adım gitmişken, atını döndürdü ve akıllıca ve adil bir hareket olacağına inandığı için, uşağın ilk ağızdan ifadesini dinlemek üzere, yönünü Kohlhaasenbrück’e doğru çevirdi. Dünyanın bozuk düzeninin farkında olan haklı bir duygu, onu gördüğü bunca hakarete rağmen, bu işte gerçekten kâhyanın iddia ettiği gibi uşağın herhangi bir suçu varsa, atlarının kaybını bunun adil bir sonucu olarak kabullenip üzüntüsünü dindirmeye yöneltiyordu. Buna karşılık içindeki yine aynı derecede sağlam bir duygu –üstelik yola devam ettikçe ve uğradığı her yerde Tronkenburg’dan geçen yolculara her gün yapılan haksızlıkları işittikçe, giderek daha derinlere kök salan bir duygu–, bütün bu mesele görüldüğü gibi bir danışıklı dövüşten ibaretse, var gücüyle yerine getirmesi gereken bir yükümlülük olarak, işittiği hakaretlerden ötürü kendisinden özür dilenmesini ve diğer vatan-

1. Özgün metinde H... A... olarak geçen bu kaba küfür, Hans Arsch veya Herr Arsch’in baş harfleridir; göt herif anlamına gelir. (Ç.N.)

daşların da ileride böyle bir olayla karşılaşmamaları için güvence sağlanmasını öğütüyordu.

Kohlhaas, çiftliğine varır varmaz, sadık karısı Lisbeth'i kucaklayıp sevinç içinde dizlerine sarılan çocuklarını öptükten sonra, ilk olarak başuşağı Herse'yi sordu: Ondan bir haber almışlar mıydı? Lisbeth, "Evet, sevgili Michael," dedi, "zavallı Herse! Bu talihsiz insan, buraya on beş gün kadar önce, feci şekilde dayak yemiş olarak döndü; öylesine dövülmüştü ki, doğru düzgün nefes bile alamıyordu. Onu doğruca yatağa yatırdığımızda, durmadan kan tükürüyordu. Israrla sorduğumuz sorular karşısında anlattığı hikâyeye hiç kimse bir anlam veremedi. Sınırdan atları geçirmenize izin verilmediği için, senin kendisini atlarla birlikte Tronkenburg Şatosu'nda bıraktığını, orada en aşağılık, kötü hareketlere maruz kalıp şatodan kovulduğunu ve oradan ayrılırken, atları beraberinde götürmesine izin verilmediğini anlattı." "Yaa?" dedi Kohlhaas, bir yandan da paltosunu çıkarıyordu. "Artık iyileşti mi bari?" "Kan tükürmeye devam ediyor," diye cevap verdi Lisbeth, "ama yine de az çok iyileşti sayılır. Sen geri dönünceye kadar atlara bakması için Tronkenburg'a hemen bir uşak göndermek istedim. Çünkü bize karşı daima dürüst ve hiç kimsenin olmadığı kadar sadık olan Herse'nin, bunca delille de sabitlenen ifadesinden kuşku duymak ve atları başka bir şekilde kaybetmiş olduğuna inanmak, aklımın ucundan bile geçmedi. Herse, hiç kimseyi bu haydut yuvasına göndermemem ve eğer birini bu uğurda feda etmeyi istemiyorsam, hayvanlardan vazgeçmem için yalvardı." "Hâlâ yatakta mı?" diye sordu Kohlhaas, bir yandan da boyunbağını çözüyordu. "Ayağa kalktı," diye cevapladı Lisbeth, "birkaç günden beri çiftlikte yavaş yavaş gezinmeye başladı." "Neyse, kendin de göreceksin," diye devam etti; "anlattıklarımın hepsi doğru ve bu olay son zamanlarda Tronkenburg'da

yabancılara karşı işlenen suçlardan sadece biri.” “Bunu önce araştırmam gerekir,” dedi Kohlhaas. Sonra, “Eğer ayaktaysa, çağır da yanıma gelsin, Lisbeth!” diyerek koltuğa oturdu. Onun sakin tavrına sevinen karısı, gidip uşağı getirdi.

Lisbeth’le uşak, daha odadan içeriye girerlerken, Kohlhaas, “Tronkenburg’da ne yaptın?” diye sordu ve ekledi: “Senden hiç memnun değilim.” Bu sözler karşısında soluk yüzü hafifçe kızaran uşak, bir süre suskun kaldıktan sonra, “Haklısınız, efendim!” dedi; “çünkü kovulduğum haydut yuvasını ateşe vermek için, Tanrı’nın izniyle yanımda taşıdığım kükürtlü fitili içeriden bir bebek ağlaması duyunca Elbe Nehri’ne attım ve, ‘Burayı benim yerime Tanrı’nın yıldırımını yok etsin!’ diye düşündüm.” Kohlhaas hayretle sordu: “Tronkenburg’dan kovulacak ne yaptın ki?” Bunun üzerine Herse, “Kötü bir oyun oynadılar, efendim,” dedi; bu arada alnındaki terleri sildi ve ekledi: “Olan oldu, artık değiştirmek imkânsız. Ben atların tarlada heba olup gitmelerini istemiyordum ve onlara hayvanların henüz genç olduklarını ve daha hiçbir işe koşulmadıklarını söyledim.” Kohlhaas, hayretini gizlemeye çalışarak onun tam da gerçeği söylememiş olduğunu, çünkü bu hayvanların geçen ilkbaharın başında biraz da olsa işe koşulduklarını hatırlattı. “Ayrıca,” diye sözlerine devam etti, “bir bakıma misafir edildiğin şatoda, mahsul acilen içeri taşınması gerektiğinde, atların bir-iki defa tarlaya koşulmasına ses çıkarmayabilirdin.” “Ben de öyle yaptım zaten, efendim,” diye söze başladı Herse. “Yüzlelerinden sıkıntıda olduklarını anlayınca, ben de kara yağızların hayatına mal olmaz ya, diye düşündüm. Üçüncü gün öğleden önce atları koştum ve üç araba mahsulü içeriye taşıdım.” Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpan Kohlhaas, gözlerini yere indirerek, “Bundan bana hiç bahsedemiyordun, Herse!” dedi. Herse, bunun aynen böy-

le olduğunu doğruladı. “Benim aksilenmemin nedenine gelince; atlar öğleyin hiçbir şey yemediklerinden, onları bir kez daha tarlaya sürmek istemedim ve de hayvanlara bedava ot verip sizin bana yem giderleri için bıraktığınız parayı cebe indirmemi öneren kâhya ve vekilharca, asla böyle bir şey yapamayacağımı söyledim; sonra arkamı dönüp oradan uzaklaştım.” “Herhalde bu aksilenme yüzünden Tronkenburg’dan kovulmadın,” dedi Kohlhaas. “Tanrı korusun,” diye bağırdı uşak, “hiç önemi olmayan bir kabahat yüzünden! Çünkü Tronkenburg’a gelen iki şövalyenin atları akşamüzeri ahıra götürüldü; benimki- lerse ahırın kapısına bağlandı. Şövalyelerin atlarını biz- zat kendisi ahıra çeken kâhyanın elinden kara yağızları alıp ona bu durumda bizim atların nerede kalacaklarını sorduğumda, bana çıta ve tahta parçalarından şatonun duvarına bitişik olarak yapılmış bir domuz ahırını işaret etti.” “Demek istediğin,” diye Kohlhaas uşağın sözünü kesti, “bu yer atların kalabilmesi için o kadar kötü bir durumdaydı ki, tavladan çok domuz ahırına benziyordu, öyle değil mi?” “Bu bir domuz ahırındı, efendim,” diye cevapladı Herse, “düpedüz, gerçek bir domuz ahır; do- muzlar içeri girip çıkıyorlardı ve ben içeride dik olarak ayakta bile duramıyordum.” Kohlhaas, “Belki de kara ya- ğızları koyacakları başka bir yer yoktu,” dedi ve ekledi: “Tabii, bir ölçüde, şövalyelerin atlarına öncelik tanımak gerekir.” “Yer kısıtlıydı,” diye cevap verdi uşak, sesini bi- raz alçaltarak, “şatoda o sırada yedi şövalye kalıyordu. Siz olsaydınız, belki atları yan yana biraz sıkıştırarak bir ara- da durmalarını sağlayabilirdiniz. Ben köyde bir ahır kira- lamak istiyorum deyince, kâhya sözümü keserek atları gözünün önünde tutmak zorunda olduğunu ve onları asla şatonun dışına çıkarmaya kalkışmamamı söyledi.” “Peki!” dedi Kohlhaas, “bunun üzerine sen ne yaptın?” “Vekilharç bu iki misafirin sadece bir gece kalacaklarını,

KLASİKLER

Alman tacir Michael Kohlhaas 1532'de Leipzig Panayırı'na giderken bir Sakson soylusu iki atına el koyar. Kendisine tazminat ödenmesi için mahkemeye yaptığı başvuru sonuçsuz kalınca, Kohlhaas tüm Sakson soylularına açıktan açığa meydan okumaya başlar...

XIX. yüzyıl Alman edebiyatının en etkileyici yazar ve şairlerinden Heinrich von Kleist'in ilk kez 1810'da yayımlanan *Michael Kohlhaas* adlı uzun öyküsü, XVI. yüzyılda yaşanmış gerçek bir olaydan yola çıkar. Birçok kez opera, tiyatro ve sinemaya da uyarlanan bu öykü, insanların ve doğanın zorbalığı karşısında dayanma gücünü sonuna kadar harcayan bir asinin, haklarını savunmadaki kararlılığını ve egemenlerin acımasızlığını anlatır.

Klasik Alman edebiyatının en "modern" yazarlarından biri olan Kleist, Fransa ve Almanya'daki gerçekçi, dışavurumcu, ulusalcı ve varoluşçu akımlara bağlı şairler için ilk örnek oluşturmuş, modern yaşamın bugün odaklandığımız sorunlarını inanılmaz dehasıyla çok önceden edebiyata taşımıştır.

Kapak resmi: Adolf Schreyer

© canyayinlari.com ✈ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-0632-9

9 789750 708329